

□ Подготвил Т. Каранфилов

„Песните на браќата Миладиновци се песни на македонскиот народ. Тие се зрела жетва на народниот гениј. Затоа, кога се пеат, душите на слушателите треперат од воодушевување, срцата чукаат во ритамот на песната, волјата се манифестира онака како што народниот уметник ја разбрал волјата на народот. Затоа, ние со право можеме да судиме за карактерот на Македонецот по творештвото и песните на браќата Миладиновци, чие дело е овековечено со големиот подвиг за будење на масите.“ - пишува бугарскиот писател Димитар Добрев во статијата „Македонецот во народните песни“ објавена во „Македонска мисла“, органот на Македонскиот научен институт во Софија, две години по завршувањето на Втората светска војна („Македонска мисъл“, кн. 5-6, год. 2, 1947)

Димитар Добрев Димитров (Штрклево, 16.I.1904 – Софија, 3.V.1985) е бугарски писател, уредник, активист на заедницата, издавач на книги, јавна личност. Основач и издавач на весникот „Светлоструј“, замислен како книжевна трибина за писателите кои живеат надвор од главниот град. Опишан како „феномен“, тој брзо прерасна од селски литературен весник во најголемиот и единствен литературен весник во селата помеѓу двете војни. Во него соработуваат некои од најголемите имиња на бугарската литература. Во 1936 година почнува да се издава во Софија, каде од политички причини се преселил и Димитар Добрев. Во Софија, писателот работел во Сојузот на општинските работници во периодот 1936-1941 година, а потоа следела администрација на Слободниот универзитет во Софија (1937-1942), (денес УНСС). Во периодот 1941-1942 година работи во одделението за култура на општина Скопје, а во периодот 1942-1945 година - во издавачката куќа „М. Г.Смрикарлов“-Софија. Во 1945 година го основал литературниот неделник *Лост*, а во 1946 година Стожер. Од 1945 до 1970 година бил главен уредник на издавачката куќа „Народна култура“, Писателот е автор на повеќе од дваесет книги - стихозбирки, проза, есеи, раскази, биографски скици, мемоари, бајки.

По завршувањето на Втората светска војна, во периодот од 1945, па се до Резолуцијата на Инфорбирото во летото 1948 година, кога односите на помеѓу Бугарија и ФНР Југославија беа пријателски, а Македонците во Пиринска Македонија добиваат културна автономија, голем број тогашни бугарските научници, писатели и високи преставници на општествениот живот признаваат постоење на посебен македонски народ, неговата историја, јазик и култура. За разлика од денес, тие не го присвојувале како свои Самуил, Кирил и Методи, Климент и Наум, Марко Крале, Гоце Делчев и други македонски дејци, туку ги претавувале како Македонци.

Меѓу нив е и бугарскиот писател Димитар Добрев Димитров, кој престојувал за време на војната во Скопје. За него нема дилеми дали браќата Миладоновци се Бугари и дали навистина во „Зборникот на бугарски народни песни“ се работи за бугарски песни?. Проучувајќи го народното творештво од Македонија, тој ќе напише:

„Секогаш кога сакаме да ја разбереме душата на еден народ, секогаш кога сакаме да ја откриеме неговата духовна слика како народ, мора да се свртиме кон неговото колективно творештво. Вака го сфатија значењето на народното творештво големите синови на македонската земја, браќата Миладиновци, родени во славната Струга, еден од најубавите градови на Балканскиот Полуостров, и во предговорот на Зборникот на Народна Песни (1861) - собрани од нив самите - свесни за општественото значење на овие прекрасни песни тие пишуваат:

„Народните песни се показател за степенот на умствениот развој на еден народ, и огледало на неговиот живот. Народот ги излева своите чувства во песни, во нив го овековечува својот живот и своите древни подвизи, во нив наоѓа духовна храна и забава; за ова, во жалост и радост, на свадба и оро, на берба и гроздобер, на везење и предание, во полиња и шуми, песните великодушно се излеваат, како од богат извор; поради оваа причина, може да се каже дека неговиот народ е „вечен и голем пејач“.

Во творештвото на народните уметници, како и во делата на творците на усната уметничка литература, душата на народот не е само скицирана со студенилото на документите; во тоа творештво се открива пулсот и длабочината, животот и борбите на овој народ. Таму ја откриваме целосната душа на луѓето.

Ова е особено важно за народ кој со векови немал можност да го покаже своето единство во форма на државна единица, а поради сметките на разбојниците и освојувачите, овој народ отсекогаш бил жртвено јагне.

Во историјата на балканските народи, случајот со македонскиот слободољубив народ е типичен факт на империјалистичките напредувања за потврда на капиталистичкиот систем. Но, денес на урнатините на овој систем се наметнуваат правата и слободите на сите народи.

Овој историски момент во преден план го истакна обесправениот, но слободољубив македонски народ, кој се развива и забрзано ги покажува своите вредности пред светот. Го покажува својот народен изглед, својата народна душа со карактеристичните национални карактеристики.

А оваа целосна народна душа најдобро се открива во народното творештво, кое браќата Миладиновци внимателно го собрале. Кога ќе се излезе од длабочината на раздвиженото сознание на овие патриотски и бесмртни борци за афирмација на македонскиот народ, нам ни е олеснето да ја откриеме душата на Македонецот како што е дадена во нивните песни.

Песните на браќата Миладиновци се песни на македонскиот народ. Тие се зрела жетва на народниот гениј. Затоа, кога се пеат, душите на слушателите треперат од воодушевување, срцата чукаат во ритмот на песната, волјата се манифестира онака како што народниот уметник ја разбрал волјата на народот. Затоа, ние со право можеме да судиме за карактерот на Македонецот по творештвото и песните на браќата Миладиновци, чие дело е овековечено со големиот подвиг за будене на масите. Еве што пишуваат Миладиновци за песните што ги собрале:

„Генерално, сите овие песни го носат печатот на народната едноставна, јасна и силна креативност, која толку живо ни допира до срцето. Еден наш народ во најголема едноставност ја разви во себе Божествената умствена дарба“

Народните песни на браќата Миладиновци ќе бидат најправилниот начин да се започне изградбата на македонската литература. Овие песни ќе им овозможат на лингвистите и етнографите изобилен материјал за целосна идентификација на јазикот и животот на Македонецот и ќе ја потврдат епската традиција во неговата поезија.

Народните песни собрани од браќата Миладиновци се распоредени во следните делови: херојски, баладни, народни и обредни мотиви, кои ја откриваат не само дарбата на бесмртните народни уметници, туку и сведоштво за севкупната македонска култура, верувања, обичаи, светоглед - душата на Македонецот.

Затоа, ние тргнуваме од песните на браќата Миладиновци за да ја разјасниме душата на Македонецот, да укажеме на неговиот карактер како претставник на самостојна народна единица.

Процесот за осамостојување на македонската независна држава, крвавите и херојски борби на македонскиот народ наоѓаат природно најцелосно одраз во творештвото кое што народот и неговите уметници го создаваат со нежна љубов и грижа. А за да можеме да имаме правилна основа за одредување на карактерот на Македонецот, ќе треба да излеземе имено од оваа духовна пројава на македонскиот народ.

Ропското минато ја наполни душата на Македонецот со тага. Затоа, Македонецот е

длабоко емотивна природа. И здрав по дух. Тагата всушност во повеќето случаи штити од несериозност. Понекогаш тргнувајќи од законот на контрадикторност - негува пориви и волја за радосен и весел живот:

Планина, гора зелена!

Шчо ми си толко убаа,

кога си иде пролетта,

кай се отвори шумата!

Юнаци идат от тугина,

двайца по двајца радостни,

полни со карагрошои!

Планина, гора зелена!

Шчо си толко нажалена,

кога си иде есента:

на тебе пега сланата,

шумата пега на земя;

младите бягат на тугина,

двайца по двајца жалостни,

кесиня празни, без пари!

Така, со векови се градела длабоко емотивната душа на Македонецот, онаа што наоѓа нежност за својот однос кон се што го опкружува - планина, шума, вода, земја, небо - наоѓа потпора за размислување, познавајќи ја цврстата волја и летот кон слободата и ја познава длабоко трогателната сентименталност во домашниот тесен круг.

Човекот за да живее и создава пред се треба да си ја обезбеди слободата. Затоа во годините на ропството се јавувале заштитници на народот, кој им се одмаздувал на Турците и на чорбаџиите за неправдите. Така, тие за народот стануваат предмет на почитување и обожаване, бидејќи биле восхитени од нивната храброст и бестрашност. Таквите претставници на ајдутството достоино заслужуваа пофалби во песните. Песната ја пренесува поезијата на околината што го опкружува ајдутиот - проткаена со весело чувство на слобода и авантура, во неа се внесува премногу од таа веселост што ги исполнува градите на помладата генерација. Дури и градите на младите моми, затоа што ни момите не можеа да ја издржат бруталната, нечовечка суровост на поробувачите, и тие ги водеа четите во планините. Таков е случајот со Сирма војвода, од дебарското село Тресанче, за која Димитар Миладинов вели дека можела да патува 18 часа во еден ден, така што за еден ден да оди од Крушево до Прилеп и да се врати без одмор. „Ја видовме неа осумдесетгодишната, вели Миладинов, во Прилеп и од нејзината уста слушнавме за нејзината младост. Во нејзината одаја, под перница, ги држеше полни футролите, а сабјите висеа на сидот, над неа.“ Тоа беше пред 80 години. Таква е и денес природата на Македонецот:

Де се чуло, видело,

мома войвода да биди,

на осемнадесет сеймени,

на тия гори зелени,

на тия води студени ?

— Това со лютба не бива,

Това со скръдба не бива!

Земайте пръстен от рџка,

врџвајте пръстен на бука

фџрляјте редом на нишан:

кой ке удари прџстена,

той ке си биди войвода,

и мене ке ме кердоса!

Сите фърляха со редом,

никой си пръстен не удари.

Мома си вели, говори:

— Подай ми, чауш, пушката! —

Пушката пукна от ръка,

падна ми пръстен от бука.

Пак мома вели, говори:

— Земайте камен, фърляйте,

кой ке ме мене надфърли,

той мене нека кердоса,

той млад войвода да биди!

Сите ми редом фърляха,

никой камен не надхвърли:

Сирма ми камен надфърли,

десет чекори по тамо.

И седемдесет дружина

отбраха Сирма войвода.

Македонецот љубоморно ја чува својата слобода, својата национална чест. Но, тој се борел и да го зачува славјанството од распаѓање. И во двата случаи, енергично крева глас на протест против самозабравените претставници на буржоаската класа - свештенството, дури и кога се нарекуваат „Бугари“. Ограбува за „богати вечери“, за „свила и скапа облека“ за да обезбеди неговата материјална благосостојба.. Против овие неписмени и злонамерни разбојници гласно извикал Константин Миладинов во својата песна „Глас од далечна земја“ („Цариградски весник“, бр. 174/1860 г.) —

„Донеси ми (баба) тепсија широка,

и кога си отиде, се извика:

„Милий боже, милий,

и все небесны силы!

За ова ли се молихме

оваква ли радост искахме!

И Гърчы ны Владицы мачеха,

но не ни тепси изимаха.

Ово ли е българин владыка,

кой ни чини мака толика,

по добро је още сто години,

ако сме на мака наречены,

да имаме владыцы Гърцы,

него ли оваквы Българы вълцы!".

Ова сведоштво е неоспорен доказ за зачувување на националното единство на Македонците од посегнување на какви било разбојници. А борбата е спонтана, континуирана.“

Песните се дадени како во статијата „Македонецот во народните песни“. Меѓудругото, од последната песна „Глас од далечна земја“, може да се види размислувањето на тогашниот македонскиот народ, кој бегајќи од грчките владици, налета на бугарските волци. Всушност, истото што се случува и денес, По повеќе од еден век, ништо не се променило По договорот со Атинските, налетавме на Софиските волци, кои се сакаат да ни земат, целата македонска тепсија.